

rum illa; *Ebriosi regnum Dei non possidebunt*? Quid, quod illis ipsis verbis, quibus Timotheo suo vini bibendi licentiam concedit, vobis omnibus ebrietatem et crapulam interdicit? Primum enim diligenter monet: *Teipsum, inquit, castum custodi*: deinde subdit: *Noli adhuc aquam bibere, ut intelligerem beatum illum Timotheum, quod Clemens Alexandrinus annotavit, non vino, sed aqua perpetuo uti consuevisse. Tum addit: Modico vino utere, utere, inquit, non frui: nec enim ad voluptatem; sed ad usum vinum concedebat. Quod Plinius etiam fecit, cum ait: Modico vino uti non immania quedam pocula exhaurire debes: sed utere, inquit, modico vino. Postremo adiecit: Propter stomachum et frequentes tuas infirmitates. Nec enim unquam magister temperantiae vinum bibere atque ab aqua abstinere Timotheum iussisset, si ille stomacho confirmato et corpore robusto fuisset.*

Verum, auditores, ne hæc documenta scripturarum tamquam verba hominum, et inanes condemnationes contemnamus, brevissimas, sed verissimas et plane formidabiles historias referre volo. Beatissimus Pontifex Gregorius libro quarto dialogorum virum quemdam scribit fuisse, qui cum puellam quandam ex sacro fonte suscepisset, eamque ut spiritalem filiam in domum suam induxisset, lætitiæ et vino indulgere cepit: denique ebrius effectus nocte proxima eodem se scelere polluit, quo olim Loth, vir alioqui sanctus, se polluerat. Non diu Majestas divina tam nefarium scelus inultum dimisit. Septimo enim die obitu repentino consumptus est. Cum cadaver ipsius de more in tumulo collocatum humatumque fuisset, ignis ex ipso sepulcro oriri visus est, qui non solum ossa et mortuas ejus carnes absorpsit; sed et ipsum tumulum penitus cremavit. Et si tale fuerit corporis non sentientis incendium, quale fuit et nunc etiam est incendium anime sentientis? Num intelligitis jam quale præcipitum sit ebrietas? Nec enim dicere possumus stuprum, non ebrietatem tales penas commensurasse, nam si ebrietas non fuisset, neque flagitium illud unquam fecisset. Sed jam historiam alteram audite.

Venerabilis Beda capite decimo quinto, libri quinti historiae Anglicanae: « Novi, inquit, ipse fratrem, quem utinam non noscerem, cujus etiam nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ignobiliter viventem. Serviebat enim multum ebrietati et cæteris vite remissioris illecebris. Percussus itaque languore, atque ad extrema perducus vocavit fratres, et multum mœrens, ac damnato similis cepit narrare, quia videret inferos apertos et Satanam immersum in profundum Tartari; Caipham quoque cum cæteris, qui occiderunt Dominum juxta eum flammis ultricibus contraditum. In quorum vicinia, inquit, heu misero mihi, locum aspicio æternæ perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres coeperunt exhortari diligenter, ut vel tunc positus adhuc in corpore penitentiam ageret. Respondebat ille desperans: Non est mihi modo tempus vitæ emendandi, cum ipso viderim iudicium meum jam esse completum. Talia dicens sine viatico salutis obiit. Et corpus ejus in ultimis monasterii locis humatum, neque aliquis pro eo Missas facere vel psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat. Factum est hoc nuper in provincia Barniciorum, ac longe lateque diffamatum, multisque ad agendam, non differendam scelorum suorum penitentiam provocavit. » Hactenus Beda. Cuiusmodi igitur, auditores, post exempla tam horribilia adhuc ebrietas placebit? Iste, cujus funestissimum exitum commemoravimus, non hæreticus, non adulter, non ambitiosus, non avarus erat. Sed quid? Ebrietati studebat: et tamen prope ipsum Caipham et reliquos Domini perditissimos interfectores in gehennæ incendiis locum habere meruit. Quare nemo, auditores, qui animæ suæ rationem aliquam habet, nemo, inquam, dicat: Non malum est ebrietas; vel: Leve peccatum est ebrietas: sed potius rei turpitudinem, damna, incommoda sapienter consideret, et aliquando tandem ad quietem et tranquillum sobrietatis portum se recipiat: quem nobis condidit Christus Jesus, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XXI.

DE EADEM DOMINICA QUINQUAGESIMÆ

THEMA

Contendite intrare per augustam portam. Luc. XIII, v. 24.

SYNOPSIS

Capital benevolentiam a frequentia auditorum.

Scopus et occasio præsentis sententiae, et quam exiguis sit salvandorum numerus, explicatur.

Porta angusta ipse Christus est atque ut per eandem intremus, ex parte Christi eam aperiri oportet; ex parte autem nostra, ingredi.

Enodatur dubium, quomodo lex Christi sit porta angusta. quæ tamen alibi jugum suave et onus leve appellatur, et respondetur quatuor modis.

Primo, quod præmia proposita et spe, futurorum leve reddant jugum et onus facilius.

Secundo, quod via virtutis ingredientibus initio arcta appareat, quæ tamen magis ac magis dilatatur; quod et Homerus et Aristoteles non ignorasse videntur.

Tertio, quod solummodo pinguibus, id est, gulosis; proceris, hoc est, superbis, et oneratis rerum terrenarum pondere angusta sit porta.

Quarto, quod porta legis sit angusta, per se solum considerato, sed gratia accedente dilatetur: illa est lex vetus, hæc vero Evangelium.

In altera concionis parte tria genera hominum proponuntur, qui quidem quarunt intrare, sed non possunt, et quartum penitus non conatur intrare per angustam hanc portam.

Ex primo genere sunt Judæi, Mahumetani, hæretici et infideles omnes qui quia portas, latas sibi ipsis aperiunt, per angustam intrare nequeunt.

Secundum genus est eorum, qui quia itinere hujus vite (quo anno jubilei comparatur) terrenis curis detenti nimium

morantur, tarde pervenientes excluduntur. Tertium genus est eorum, qui quod difficultatibus, et tribulationibus absterrentur, vel quia modum intrandi non norunt, non contendunt nec laborant intrare; ubi modus intrare volentes docetur. Quartum infelix genus est peccatorum, qui Christo vocanti non acquiescant, sed surdis auribus perstant in errore. Tandem gravis inectio contra bacchanalia succedit: ubi propositis diversis calamitatibus publicis auctor serio ad emendationem vitæ nos adhortatur, et refutatis quorundam mundanorum objectionibus ab ebrietate et intemptivo bacchanaliorum cultu dehortatur.

Etsi negare non possum, auditores optimi, me non sine magno dolore animi videre dies istos spirituali maestitia ab Ecclesia consecratos, stultissima atque inanissima lætitia ab hominibus transigi: tamen illud etiam confiteri debeo, frequentia ista atque concursu vestro hoc potissimum tempore, in quo locus concionis esse non posse videbatur, me non mediocriter recreari. Intelligo enim in hac urbe, atque adeo in hoc illustrissimo sapientiæ domicilio, sicut multi hoc tempore toti sunt in corporibus ac sensibus oblectandis occupati: ita quoque non deesse, qui conscientiae curam gerant, et qui ad spirituales epulas invitari se, ac deduci facile patiuntur. Et quamquam existimo multos eorum in concione adesse, quibus maxime esset concio necessaria: tamen non propterea muneri nostro deerimus, sed imitabimur sapientes medicos, qui cum pe-

stis in urbe grassatur, si eos curare non possunt, qui jam peste correpti sunt, saltem diligentiam adhibent, ut corpora adhuc sana atque integra suis medicamentis a morbo defendant. Quod ut facile prestare possimus, pulcherrimam et elegantissimam quamquam sententiam explicabimus, quæ decimo tertio capite Evangelii S. Lucæ continetur, et sic quidem intelligemus, quæ sit via, quæ ducit ad cælum : deinde quantum ab ea via Christiani homines tempore bacchanaliorum recedant.

Sententia igitur, quam hodie suscepimus explicandam, talis est : *Contendite intrare per angustam portam : quia multi dico vobis quærent intrare, et non poterunt.* Quis est finis, ac veluti copus, quam sibi in hac sententia Dominus proposuit? Non alia de causa, ut ex verbis superioribus cognosci potest, hanc sententiam Dominus protulit, quam ut ostenderet paucos esse, qui salvantur, multos, qui pereunt. Ac proinde eos, qui bacchanalia celebrant, in numero salvandorum non futuros. Pinguiores enim et crassiores sunt Bacchi cultores, quam ut per angustam portam ingredi valeant. Proposuerat igitur quidam Domino questionem : « Si pauci sunt, qui salvantur? » Dominus vero ita sapienter respondit, ut iisdem verbis, et paucos esse diceret, qui salvantur, et simul rationem exponeret, cur essent pauci. *Contendite*, inquit, *intrare per angustam portam.* Quia multi, dico vobis, quærent intrare, et non poterunt. Quod est idem ac si apertius dixisset : omnino sunt pauci, qui salvantur, neque ob aliam causam, quam quod angusta et arcta porta vite et salutis sit. Hoc Dominus in animis nostris insigere conatur, cum toties repetit : *Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Et rursum clamat : *Lata porta et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem : et multi ingrediuntur per eam. Quam angusta porta et arcta via est, quæ ducit ad vitam et pauci sunt, qui inveniunt eam.* Hoc denique et Isaias illustri, sed horribili similitudine nobis ante oculos ponit. Sic enim loquitur capite vigesimo quarto : *Hæc erant in medio terræ, in medio populorum, quomodo si pauca olivæ, quæ remanescunt excutiantur ex olea; et racemi, cum fuerit finita vindemia : hi levabant vocem suam, et laudabant, cum glorificatus fuerit Dominus :* hoc est, quam rare remanent olivæ in arbore postquam excussa fuerit : et quam rare inveniuntur uvæ in vitibus post vindemiam : tam pauci ex toto nu-

mero hominum salvabuntur. Quis non tremat? Quis non obliviscatur poculorum et chorearum, si rem istam cogitare incipiat. Quod poma in arboribus reperiuntur, posteaquam ab agricolis collecta fuerunt? Fortasse tria vel quatuor, quæ in summitate arboris cum essent, vel oculos vel manus colligentis effugerunt. Et in vineis post vindemiam, quot racemi reperiuntur? Certe tam pauci, ut facilius grana uvarum, quam botri numerari possint. Quare cum tam pauci sint, qui salvi fient, si cum iis conferantur, qui peribunt, merito de electis Isaias ait : *Hi levabant vocem suam, atque laudabant, cum glorificatus fuerit Dominus :* hoc est cum finito regno Antichristi Christus venerit in nubibus cæli cum potestate magna et majestate, cum impiorum innumerabiles multitudines in gehennam deturbaverit, cum omnes blasphemos, omnes fornicarios, omnes ebriosos, omnes immundos æternis incendiis adjudicaverit : tunc pauci illi, qui relictii fuerint, levabant vocem suam, atque erumpent in laudes Domini et præ gaudio et lætitia toti gestient. Eant nunc, si placet, homines Christiani et agant bacchanalia sicut Ethnici, comedant et bibant more Epicureorum, ducant choreas, induant personas, discurrant tota nocte per urbem, bacchantur, luxuriarent, insaniant, et videant, quid paulo post eis eveniet. Profecto enim si paucissimi sunt, qui salvi fient, in numero salvandorum isti non erunt, sed cum iis potius numerabuntur, qui *Tenant tympanum et cytharam, et, Ducunt, in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt.* Habemus igitur in quem finem ac veluti scopum tendat hæc sententia. Nunc ad eam breviter explicandam veniamus.

Contendite, inquit, *intrare per angustam portam.* Unus fuerat, qui questionem proposuerat : Dominus vero non uni, sed multis ait : *Contendite intrare per angustam portam.* Tametsi enim unus questionem proposuerat, tamen multi erant, qui solutionem questionis audire cupiebant. Sed quid est porta illa angusta, per quam ingredi jubemur? Certe non aliud, quam ipse Christus. Ipse enim alio loco aperte dixit : *Ego sum ostium : per me si quis introierit, salvabitur.* Et rursum : *Ego sum via, veritas et vita.* Ad quem igitur modum intratur per Christum? Duo requiruntur, ut quis per Christum in cælum ingrediatur. Unum ex parte Christi : alterum ex parte nostra. Ex parte Christi quod requiritur, est, ut is portam aperiat. Ipse enim habet *Clavem do-*

mus David, et aperiet, et nemo claudet, claudet, et nemo aperiet. Et hoc quidem olim est factum. Tunc enim nobis Christus beatitudinis portam aperiebat, cum hic in terra agens patebatur, atque usque ad mortem Patri obediens erat. Ut enim prioris Adæ inobedientia et superbia portam regni cælorum clausit : ita posterioris obedientia atque humilitas eandem portam reseravit. Itaque quod ex parte Christi requiritur, præsto est : patet enim porta, et usque ad consummationem mundi patebit. Verum ex parte nostra hoc requiritur, ut Deo adjuvante portam istam, quæ jam ut diximus, patet, ingrediamur. Ingedimur vero, quando ea media ad salutem consequendam accipimus, quæ Christus instituit, nempe virtutes et sacramenta : quæ quoniam difficilia sunt, ideo porta salutis, porta angusta dicitur : Virtutes homini christiano necessarie, ut fides, spes, charitas, humilitas, castitas, patientia et alia, sine quibus salutem consequi nullus potest, nonne difficultatem maximam contineant? Sacramenta quoque, ac præsertim confessionis, certe sua, et magna difficultate non careant. Quid enim difficilius, quid magis arduum, quid a natura hominis magis abhorrens, quam ut quis hominem ahum adire, atque ei omnia sua flagitia, omnes feditates, omnes turpitudines, et maxime arcanas et reconditas explicare teneatur? *Angusta est igitur porta*, per quam ad latissimum et maximum regnum ingredi debemus.

Sed fortasse quæret aliquis : Si lex Domini porta est angusta, cur idem Dominus alio loco jugum suum suave et onus suum leve esse affirmat? Quomodo ista coherant, *Contendite intrare per angustam portam :* et, *Jugum meum suave est et onus meum leve?* Multis modis nodus iste explicari potest. Beatus Chrysostomus exponens caput septimum Matthæi, legem Domini asserit esse per se quidem gravem, ac difficilem : sed tamen simul esse levem ac suavem, si futura premia et futura supplicia perpendantur : *Non enim sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Si æger propter amorem sanitatis etiam amarissima pharmaca facile sumit : si agricola propter spem messis future æstivos ardores atque hiernæ frigora contemnit : si mercator propter aurum tempestates ac procellas, et ipsa naufragia, necnon pericula latronum et piratarum nihil esse du-

cit : si miles propter quamdam inanem gloriæ et honoris umbram leviam esse putat onera armorum, tamen, situm, vigiliis, labores, vulnera, pericula, mortem denique ipsam : quomodo homini Christiano non facilia ac levia videbuntur quæcumque Dominus jubet, si is gloriam illam maximam et sempiternam, quam Deus militibus suis promittit, considerare voluerit? Non sine causa Apostolus ad Ephesios scribens, tanta sollicitudine orare se dicit, ut *Deus gloriæ dei illis spiritum sapientie, et, illuminatos oculos cordis*, ut sciant, *quæ sit spes vocationis ejus, et quæ divitiarum gloriæ hereditatis ejus in sanctis.* Intelligebat enim tantam esse celestis præmii magnitudinem, ut sola ejus consideratio omnia gravia et amara, levia et dulcia possit efficere. « Has cogitationes », inquit D. Cyprianus Exhortatione ad martirium, « quæ persecutio potest vincere? quæ possunt tormenta superare? Durat fortis et stabilis religiosus meditationibus fundata mens, et adversus omnes diaboli terrores et minas mundi animus immobilis perstat, quem futurorum fides certa et solida corroborat. » Jam vero tormenta quoque ac supplicia futura ita diuturna atque atrocia sunt, ut ad ea effugienda omnes labores, quos hic in terris patimur, ne labores quidem nominandi sint.

Sed et alteram solutionem questionis ejusdem breviter si placet accipite. Via Domini initio angustissima est, sed paulatim magis dilatatur : hoc est, ea quæ Dominus præcipit initio dura atque amara esse videntur, sed usu tamen paulatim mollescant, et consuetudine leviam suavius reddunt. Hinc est illa vox B. Hieronymi : « Virtutes duræ sunt incipienti, molles proficienti, suaves pervenienti. » Et illa D. Augustini : « Semitas æquitatis dum inchoantur, arctæ videntur et angustæ : dum autem profectum accipiunt, spatiosæ videntur et latæ. » Hinc Salomon in proverbii ait capite quarto : *Ducam te per semitas æquitatis, quas cum fueris ingressus non arctabuntur gressus tui :* hoc est, antequam ingrediaris, absterberis fortasse, sed cum fueris ingressus, alacriter cures. Homerus princeps poetarum græcorum, vir ethnicus, sed sapiens, scribit Ulysses, cum per ea loca transire deberet, ubi Circe fœmina magna homines in belluas suis præstigiis herba quadam communiis, ejus nomen est *moly*, quæque radices teterimas, sed flores candidissimos, et lacti

quam simillimos habet: nimirum ut ostenderet, viros sapientes, quos in Ulyse describat, ne victi cupiditatibus ac libidinibus variis quasi bellus quædam efficiantur, virtutis presidium sibi comparare solere. Virtutem vero esse persimilem herbæ illi, quæ radices atrox et flores candidos habet, cum aspera ac difficilia sint virtutis initia; fructus vero optimi ac suavissimi, per se patet. Nam et philosophus, licet ethicus, id aperte vidit et docuit, homini studioso esse voluptatem, studiose vivere. Et noster sapiens aliis verbis rem eandem ita expressit, *Gaudium est iusto facere iudicium.*

Sed rursum questio nostra alio etiam modo potest solvi: Si cum Theophylacto dicamus, a Christo portam angustam et viam arctam esse appellatam, non tam quod talis sit, quam quod talis proceris, ac pinguibus, atque onustis Bacchi amatoribus et cultoribus videatur. Vere enim si essent homines parvi atque humiles, si multa inutilia onera deponerent, si omnia vestimenta penitus exuerent, angustiam fortasse in via, et porta Domini non invenirent. Nunc vero nihil aliud cogitant, quam quomodo perpetuo crescant, corpore pinguescant, animo intumescant, extendantur, dilatentur, inflescent, nequam cessant onerare se oneribus gravibus curarum ac sollicitudinum terrenarum. Et quid mirum, si hominibus ejusmodi porta regni cœlestis arcta atque angusta esse videatur. Non talis certe videbatur Apostolis Domini, non talis iis postea visa est, qui Apostolicam perfectionem imitati renuntiaverunt omnibus, quæ possidebant, et nudi nudum Christum sequi voluerunt. Nec enim verbis explicari potest, quam lata atque ampla porta Domini illis omnibus efficiatur, qui semel mundum cum suis pompis conculcare, spem sæculi omnem contemnere, cœlo cor suum affigere, magno ardore animi soli Christo adherere, et non solum terrenis opibus se spoliare, sed et desiderium et cogitationem a se penitus abscondere ac remove potuerunt.

Postremo illud quoque ad nostræ questionis explicationem addendum videtur, legem ac præcepta Domini portam esse illis angustam, si per se ac soli considerentur: at vero si eis Dei gratiam atque auxilium adiungatur non portam angustam, sed jugum suave atque onus leve appellari debet. Hoc enim interest inter legem et Evangelium, quod lex præcipiebat, ut sancti essemus; non

autem dabat gratiam, per quam homines sanctificarentur. Præcipiebat, ut cum Dæmone certamen iniremus; sed arma ad certamen necessaria non subministrabat. Præcipiebat, ut ex carnalibus spiritualibus efficeremur; sed Spiritum sanctum, quo spiritualis esse possemus, non donabat. Præcipiebat, ut in cœlum proficisceremur, sed scalas et gradus, quibus in cœlum ascenditur, nobis non dabat. Itaque lex erat jugum, sed non suave: erat onus, sed non leve. At vero Evangelium illa eadem præcipit; sed simul adiumentum præbet, ut ea non solum fieri, sed etiam facile fieri possint. Quare Evangelium est jugum, sed suave: et onus, sed leve: et simul via est angusta et lata; aspera et jucunda. Audite prophetam: *Propter verba, inquit, labiorum tuorum, ego custodivi vias duras.* Ecce jugum et onus: viam angustam et arctam. Audite rursum eundem: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.* Ecce adiumentum gratiæ. Et item: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum:* tunc enim via dilatatur, et cursu transmitti facillime potest, cum etiam cor igne charitatis dilatatur. Cur, queso. sancti omnes opera maxima, atque admirabilia facile perpetrabant, non vero parva atque exigua non sine labore perficimus? Certe non alia causa est, nisi quia illi fervebant, nos frigemus. Non dubito, quin sint aliqui studiosi adolescentes, qui sobrie et caste vivant: sed qui de choreis, de larvis, de conviviis semper cogitant, fortasse non credunt; verum decipiuntur. Multi enim etiam hodie adolescentes reperiuntur, quibus non ita, ut illi putant, castitas laboriosa, et quibus non solum non molesta, sed etiam est jucunda sobrietas. Ejusmodi vero illi omnes sunt, qui sciunt, cujus sunt hæc dona: qui Dei opem implorare, et ejus gratiam atque amorem querere, et invenire didicerunt: qui intelligunt, quanta sit in Sacramentis efficaciam, in scripturis adiumentum, in oratione solatium. Postremo, qui adhuc de angustis viæ Domini conquærantur, nondum mihi, quid Evangelium significet cognovisse videntur. Quid enim Evangelium, quid gratia, quid lex amoris, quid Spiritus sanctus, quid Christus, quid Jesus, quid Liberatores sonant, nisi libertatem, nisi gratiam atque auxilium adiungant, nisi libertatem, nisi charitatem, nisi suavitatem, nisi facilitatem.

PARS POSTERIOR

Quæ sit porta, de qua Dominus loquitur, et cur angusta appellata sit, hactenus exposuimus, nunc verba illa exponenda sunt: *Quia multi, dico vobis, querent introire, et non poterunt.* Tria sunt hominum genera, quæ querunt intrare, et tamen non poterunt. Est etiam quoddam genus eorum, qui ne querunt quidem intrare. Initio igitur quidam sunt, qui querunt in regnum cœlorum intrare, sed idcirco non intrant, quia non per angustam portam, sed per latam querunt intrare. Hoc genere continentur Mahometani, Hæretici, Judæi, infideles denique omnes. Mahometani querunt intrare, cupiunt salvi fieri; sed ideo non intrant, ideo non fiunt salvi, quod non per angustam portam Christi, sed per latam portam Mahometis ingrediantur. Mahomet enim cum videret angustias religionis christianæ, aliam quamdam portam aperuit latam atque amplam, sed quæ recta ducit ad gehennam. Videte quam lata sit porta Mahometis: nihil docuit credendum, quod superet cujusquam intelligentiam, non trinitatem, non incarnationem, non mortem, non resurrectionem filii Dei. Nihil etiam docuit sperandum, quod oculus non viderit et aures non audierint: sed flumina lactis, et mellis et vini, ventris satietatem, libidinum expletionem, servorum multitudinem, denique continuas ferias et perpetua bacchanalia, hanc esse docuit beatorum felicitatem. Nam quod permittat uxorum multitudinem, et habenas laxet libidinibus, et alia multa, quæ portam illam latissimam faciunt, facile patior sileri. Pari ratione omnes Hæretici non ferentes angustias hujus portæ unusquisque sibi propriam portam aperit: venit Lutherus, et aperit unam portam usque adeo latam, ut etiamsi curru vel lectica vehi velles, vel si utrumque parentem in humeris gestares; tamen adhuc satis commodè eam ingredi posses. Nulla continet præcepta, nulla leges, nulla exigit opera: Jejunia vero et castitatem, dolorem et satisfactionem pro peccatis, atque alia id genus, tamquam noxia execratur. Denique ita lata est hæc porta, ut etiam homines ebrii (qui alioqui diu laborant, ut ædium suarum fores inveniant) per hanc sine errore et offensione ingrediantur. Veniunt denique Zwinglius et Calvinus, et aliam quamdam portam adhuc latiorè aperiunt; nam angustias quasdam de fide augustissimi Sacramenti, quas Lutherus reliquerat, isti boni architecti penitus sustulerunt, quamquam hæc porta bis antea aperta a Berengario semel, semel a Wicliglo, et bis ab Ecclesia cum ingenti labore obstructa, nunc tertio ad perniciem innumerebilibus animarum non tam ædificata, quam restaurata atque aperta a Zwingliano et Calvinistis est. Per has igitur portas, quæ latissima sunt, infinita hominum multitudo ingreditur, quos omnes illis verbis Dominus revocat: *Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, querent intrare, et non poterunt:* quia non per angustam portam, quæ sola ducit ad vitam, ingreduntur. Non vos decipiat amplitudo portæ Lutheranorum et Calvinistarum. Quid enim prodest commode, et non per angustias intrare, si intreis in gehennam? Imo potius, si sapitis, suspecta sit vobis ista latitudo portæ, ista facilitas fidei. Nam angusta porta, et arcta via est, quæ ducit ad fidem: et fides vere Christiana est illa, quæ propter sublimitatem et excellentiam suorum mysteriorum illud exigit, ut intelligentia a voluntate capivetur.

Porro alterum genus est eorum, qui per angustam quidem portam intrare cupiunt, sed serius veniunt, atque idcirco querent intrare, et non poterunt. Porta illa, quæ Sancta appellatur, quæ Romæ anno jubilee pontifex summus aperire solet, tam diu est aperta, quam diu tempus jubilee durat. Tempore illo evoluta subito clauditur, ac deinceps etiam si rex quispiam adveniret atque ingredi cuperet, ea porta aperiri non posset. Ad eundem modum porta cœli, quam ipse Christus pontifex summus ac sempiternus sua morte et passione reservavit, nunc quidem patet; sed non nisi jubilee durante patebit. Dominus enim cum portam aperuit simul jubilee annum instituit; cujus quidem jubilee spatia tametsi vere ad mundi consummationem extendantur, tamen si homines singulos consideremus, unusquisque annus jubilee tam diu durat, quam diu vita ipsius durat: vita deficiente annus jubilee finitur, et porta salutis æternis seris et repagulis clauditur. Quia vero multi sunt, qui dum vivunt curis et sollicitudinibus mundi hujus occupati hærent in itinere, præsertim cum se diu adhuc supervicturos, et annum jubilee longissimum futurum arbitrantur, idcirco Dominus eorum prævidens periculum ita sollicite eos admonet: *Contendite*

intrare per angustam portam; hoc est, nolite herere in via, sed properate, currite, donec annus jubilæi durat, donec tempus habetis penitentiae, donec porta salutis patet. *Multi enim quærent intrare*, sed quia serius veniant, intrare non poterunt: et frustra pulsabant portam, frustra dicent: *Domine, Domine, aperi nobis*, frustra optabant unum diem ad penitentiam. Hæc vero, auditores, propter quos, quaeso, dicuntur? Certe non propter eos, qui jam obierunt, et stant foris, et pulsant dicentes, *Domine, aperi nobis*: illis enim ista non prosant, sed propter nos et nobis dicuntur, et nobis non universis sed singulis, non dicuntur homini cuidam communi, non dicitur Ideæ Platonis, sed mihi et tibi et isti et illi. Et quid, quaeso, dicitur; nempe hoc, (aperiamus, quaeso, aures cordis) hoc, inquam, dicitur vobis: nunc patet janua cœli, nunc vestri jubilæi annus agitur, nunc vobis regnum cœlorum offertur, nunc invitamini, ut intretis: nolite omittere opportunitatem istam. Multo enim citius, quam putatis, non cogitantibus vobis porta claudetur, sicut infinitis aliis de improvviso clausa est, et in æternum miserimi atque infelicitissimi eritis et horum unam hujus pretiosi temporis, quod modo nihili facitis, toto animo cupietis, non dabitur vobis.

Sed jam ad tertium hominum genus veniamus. Sunt igitur alii quidam, qui per angustam portam et satis mature ingredi cupiunt; sed tamen victi angustis portæ, tandem non ingrediuntur. His Dominus ait: *Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare*, hoc est, tentabant, an possint intrare, periculum facient, an per illas angustias ingredi valeant; sed quia non contenti totis viribus, ideo tandem non intrabant: hoc genere innumerable multitudo hominum continetur. Quis enim enumeraret eos, qui quotiescumque ad confessionem accedunt statuunt apud se jam deinceps ingredi velle angustam portam, fugere chrietatem, fornicationem, contentiones, emulationes, rixas, iras, tripudia, et alia, a quibus non abstinere Apostolus præcepit. Itaque isti quærent intrare, incipiunt intrare, sed statim atque nonnihil comprimuntur, retrocedunt. Si unum verbum audiant, quod eis non placeat, mox abiciunt patientiam, et ira successi de ultione cogitare incipiunt: sic etiam propositum sobrietatis et castitatis tamdiu servant, quamdiu peccandi occasio non se offert: quin etiam

alioqui sæpe renovant desideria, sæpe concipiunt spiritum et nunquam pariunt. Hos igitur admonet Dominus: *Contendite*, inquit, *intrare per angustam portam*, non pascitur Dominus sterilibus desideris, non sufficit velle intrare, sed contendere necesse est. *Multi enim, dico vobis, quærent intrare*, multi volent, multi cupient, multi tentabant, sed quia non contendunt, neque vim faciunt, idcirco non intrabant. *Regnum enim cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud*. Cum in aliqua domo spectacula aliqua exhibentur, vel comœdia aut tragœdia aliqui agitur, numquam vidistis quam vehementer se comprimant in ingressu ejus domus? Omnes cupiunt esse primi, et tanto ardore spectandi aliquid novi docuntur, ut non magni faciant illas angustias, neque laborem illum introeundi considerent, modo spectaculis aut comœdiæ interesse valeant. Jam igitur in regno cœlorum ejusmodi spectacula exhibentur, ut solo eorum aspectu spectantes felices efficiantur: neque sperandum est, ut præcedant nos famuli, qui viam aperiant; sed unusquisque per se, sive dives, sive pauper, sive nobilis sit, sive ignobilis, unusquisque per se viam sibi facere, et trudi ac trudere debet, si pulcherrimis et felicissimis illis spectaculis interesse volumus. Quæ cum ita sint, quis nostrum erit, qui laborem ingrediendi per angustam portam ferre non velit? Quis non facile comprimi se, et affligi ad tempus patiatur? Non dubito, quin multi ingredi vellent; sed non possunt, et ideo non possunt, quia non sciunt: nec enim sine arte per angustas et humiles portas ingrediendum est. Si porta esset humilis, et tu rectus incederes, et caput non inclinares, nonne frontem læderes, et tamen non intrares? Sic etiam si porta est angusta, nisi te ad modum crucis conformare scias; et quasi transversis lateribus ingrediari, frustra ingredi cupies: hoc est igitur quod Dominus ait: *Contendite intrare per angustam portam*: quia multi, dico vobis, quærent intrare, et non poterunt, quia nimirum se ad formam crucis componere minime sciunt, et modum ingrediendi per angustias ignorant. Itaque debes te ad modum crucis conformare, hoc est, statuere apud te, omnes tribulationes, atque ærumnas forti, atque infracto animo tolerandas esse, et ad hunc modum facillime ingredieris. Sic Dominus, auditores, intravit, sic enim *oportuit Christum pati*, nempe crucifigi, et ita intrare in gloriam suam; sic

Apostolus Petrus, sic Apostolus Andreas, sic omnes electi in regnum cœlorum ingressi sunt. Omnes enim crucis figuram imitati per multas tribulationes summo cum labore, angustias portæ hujus intraverunt.

Venio nunc ad ultimum et infelicitissimum hominum genus, nempe ad eos, qui non solum non contendunt intrare, sed ne cogitant quidem, an velint intrare. Et si multi quærent, et non poterunt, quid de istis fiet, qui ne quærent quidem? Et quam multos esse arbitramini in hoc numero? Certe hoc tempore perrari omnino sunt, qui ad hoc genus hominum non pertineant. Quis hoc tempore Dei timorem et suæ salutis studium non obliviscitur? Cui non apte verba illa conveniunt: *Tenent tympanum et cytharam, et gaudent ad sonum organi; ducunt in bonis diebus suos, et in puncto descendant ad inferna, qui dixerunt Deo, recede a nobis, scientiam variarum tuarum nolumus*, hoc est, per viam arctam, quam doces, amulare non volumus: sed viam latam ingrediemur, bacchanalia celebrabimus, tripudiis, sonis et cantibus incumbemus. Quis hoc tempore, si non verbis, certe factis hoc non dicit? Nonne hisce diebus orbis Christianus ferme totus insanit, ut non immerito Mahometanis et Agareis ludibrio simus. Ecce, inquit, qualis est natio Christianorum, nunc usque ad fauces ventrem et stomachum implent, nunc inedia semetipsos exeruciant; hodie tanquam insani choreas ducunt, larvas induunt, bacchantur per urbes, post duos dies cinere caput aspergent, templaque atque aras religiosissime frequentabunt: neque Christianos solum, sed ipsum etiam Christum irrident. Et qualem, inquit, Christiani Deum habent, quam egregium legislatorem, qui hæc vel præcipit vel permittit. Non sine causa, auditores, hodie potissimum et Ecclesia mater nostra illa nobis evangelii verba proponit: *Ecce ascendimus Jerusalem, et Filius hominis tradetur gentibus ad illudendum et conspuendum*. Vere enim nunc Christus traditur gentibus ad illudendum et conspuendum. Sed numquid Judæi olim impune Christum ad illudendum et conspuendum gentibus tradiderunt? Non sane siquidem post annos quadraginta Christus Judæos gentibus tradidit non solum illudendos et conspuendos, sed etiam interficiendos atque delendos. Et quis non videt nobis idem ob causam eandem non solum aliquando eventurum, sed in præsentia evenire? Nonne

Deus assiduis comminationibus nos terret? Audimus Italiam ita adhuc horrendis tremoribus concuti, ut alicubi homines desertis civitatibus in tentoriis habitent, neque gelu aut nivibus in urbes compelli possint. Audimus Germaniam superiori tanta penuria ac difficultate annonæ laborare, ut calceos, fures, spongas pauperiores comedant. Quis vero inde multa latrocinia et pestem gravissimam secuturam non formidat? In his nostris regionibus quot pagos, superioribus temporibus mare absorpsit? Gallia et Hispania, quam atrocibus bellis proximis annis afflictate sunt? Hæresis vero, quæ est plaga omnium gravissima, quandonam vehementer, quam hoc tempore fuit? Quid de immanitate Turcarum regis dicemus? nonne singulis annis aliquas Christianas provincias suo imperio adjungit et reliquis tamquam sæva tempestus perpetuo imminet? Itaque Deus hoc tempore omnibus plagis, atque flagellis simul expugnationem cordium nostrorum aggreditur. Clamat enim his vocibus et utinam non ad cor Pharaonis, utinam non surdis auribus clamet. Et quid clamat? Sit finis flagitiorum, sit finis libidinum, sit finis insanie, sit finis bacchanaliorum: alioqui enim, si sic pergitis, me gentibus illudendum tradere, pergam et ego vos gentibus perdendos et diripiendos tradere. Mavult enim sine dubio Turcas regnare, quam perditos Christianos. Illi enim contemnunt Deum, quem non noverunt, et ejus sacramenta non susceperunt; nos vero Deum, quem novimus et ejus Sacramenta suscepimus, contemcamus: propter nos blasphematur Dei nomen inter gentes: nec solum propter nos blasphematur, sed nos ipsi illud blasphemamus, nos gentibus peiores sumus. Refert enim D. Augustinus libro decimo octavo de civitate Dei capite decimo tertio, Senatam Romanorum ita bacchanalium turpitudinem exhorruisse, ut ea in urbe Roma celebrari omnino prohibuerit. Itaque surgent Romani in iudicio, et condemnabunt generationem istam, quod illi bacchanaliorum ne nomen quidem ferre potuerant: et homines Christiani non solum nomen, sed et rem ipsam diligenter conservarunt.

At, inquis, nimis est durum, tali hoc tempore vitam severam arripere: nunc omnia ad lætitiæ et voluptatem invitant. Imo vero plane contrarium ego video. Nonne jam inde a septuagesima ecclesia mater nostra omisit

hymnos et cantica iuventutis, assumpsit indumenta tristitiæ, totum hoc tempus penitentiae et peccatorum recordationi consecravit? nonne ad funus sponsi ac liberatoris sui celebrandum preparatur? Nonne passionem Domini hodie in evangelio audivimus? Cujus rei sunt hæc signa? Lætitiae, an tristitiæ? Quid? quod his moribus, et hoc genere vivendi facimus mendaces omnes Sacerdotes? Illi clamant in templis et præsertim hora tremendi sacrificii populum Christianum hoc tempore ob memoriam peccatorum esse in luctu, et lacrymis et squallore; et interim vero major pars Christianorum tota est in conviviis, in potationibus, in tripudiis.

At juvenes sumus: dandum est aliquid ætati: et laborum continuatio non solum homines carneos, sed etiam ferreos frangeret. Imo vero, auditores, quia juvenes sumus ideo continendi et ercendi sumus. Est enim ætas nostra quasi equus indomitus, non eget calcareibus ad malum, sponte sua in vitia præcipitatur. Cur novis fomentis incendium nostrum augemus? Deinde cur non possunt adolescentes aliis honestis oblectationibus recreari? Num desunt vobis infinita genera ludorum, quæ sine peccato exerceri possunt? Quid necesse est viros cum feminis tripudiare? hoc enim est stipulam igni admove. Quid necesse est cum gladiis tota nocte per urbem discurrere, et in gravi periculo, vel pereundi vel perimendi semper versari? Quid necesse est cantica lasciva ebrietate condire? Numquid potius sobrius et honesta symphonia sensus nostros non oblectaret? Denique an adolescentes non sæpius ipsos senes moriendo præveniunt et sane dico vobis, nulla ætate homines facilius in gehennam descendunt.

At major pars hominum hoc agit. Verum est id quidem: sed ideo major pars hominum æternis suppliciis addicetur. Ideo Dominus ait, paucos esse, qui salvantur: multos vero qui pereunt. Ideo Isaias clamat: *Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum sine ullo termino.* Quare si

quis est, qui vere Deum et animam suam diligit; si quis est, qui tamquam bonus miles a parte Dei contra Diabolum stare velit; si quis est, quem zelus aliquis tangat honoris Domini sui; si quis est, qui dolorem aliquem capiat, ex tot et tam multiplicibus offensionibus, atque injuriis Dei, hoc tempore se ostendat: non est difficile tempore pacis militiam profiteri: non est multum in quadragesima et in hebdomada sancta lavam non induere; ebrium non fieri, choreas non ducere; sed nunc, nunc est tempus, ut se veri Dei cultores et milites prodant, nunc totos fere orbis adversus Deum quasi conspirat. Si rex noster ab aliquo peteret, ut in ejus gratiam duobus sequentibus diebus jejunaret, aut domi se contineret, non dubito quin impetraret. Nunc vero Deus ipse, qui te condidit, qui te redemit, qui tibi regnum celorum impetravit, cui non solum tua, sed etiam te ipsum debes, exiguum unum a te petit: non postulat, ut jejunes, non ut domo non egrediaris; sed hoc unum dumtaxat, ut Filium suum et Dominum tuum non exponas gentibus ad illudendum et conspuendum, ut his tribus diebus in officio te contineas: quis igitur ex vobis adeo ingratus ac durus, adeo immemor beneficiorum erit, ut rem tam exiguum pro Deo non faciat? Ego ipse, qui nihil sum, si ab aliquo vestrum beneficii loco peterem ut hac nocte ab ebrietate se abstinere, me profecto impetraturum sperarem: quanto igitur magis par est, ut id a vobis omnibus impetret Christus, qui semetipsum tradidit pro nobis, et in patibulo suspendi voluit, ne nos suspendere in gehennam? præsertim cum major sit voluptas futura, quam paulo post ex bona conscientia capiemus, quam sit ea molestia, quam modo libidines compescendo perferemus. Ita igitur dilectissimi, ita, queso, contendamus intrare per augustam portam, ita sobrie et modeste nos geramus, ita *Luceat lux nostra coram hominibus, ut videant opera nostra bona et glorificent Patrem nostrum, qui in celis est*, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XXII.

DE DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMÆ

THEMA

Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. II Cor. vi. v. 1.

SYNOPSIS

Sacram Scripturam duplici sensu interpretari, Ecclesiam familiare est; hinc et thematishujus sensus tam secundum Apostolum, quam secundum Ecclesiam explicatur. Omnium temporum commoditates quadragesimæ secum adferre probatur; sed tamen præcipue adducuntur illius utilitates. Prima commoditas quadragesimæ est copiam verbi Dei et concionum frequentiam; ubi duo reprehenduntur abusus audiendi conciones, unus eorum, qui non dignantur illas adire et audire: alter eorum, qui non sine debito audiunt: et quomodo cum fructu audienda sint conciones pulchra traditur doctrina. Secunda quadragesimæ commoditas est orationis. Tertia jejunii, ubi triplex laetatur hominum genus, primum eorum qui omnino non jejunant, secundum, eorum, qui male jejunant; tertium eorum qui, coacti et inciti, vel metu inducti jejunant. Quarta commoditas quadragesimæ est elemosynæ. Quinta penitentiarum. Sexta communionis; et quomodo isthæc singula fieri debeant docetur.

Consuevit Ecclesia duobus modis uti verbis divinæ Scripturæ: interdum enim adducit in eum sensum, quem verba præseferunt, qui litteralis dicitur: interdum vero in aliquem sensum spiritalem. Cum celebratur dedicatio templi, Ecclesia illud Evangelium

TOM. IX.

proponit, ubi legimus, *Hodie salus huic domui facta est.* Quæ quidem verba secundum litteralem sensum de domo Zacchæi intelligi debent. Ecclesia vero eadem illa verba secundum spiritalem sensum, de templo illo intelligi vult, cujus agitur dedicatio. Quibus etiam duobus modis Apostolos ipsos scripturi instrumenti veteris usos fuisse scimus. Ita igitur hodie verba ista Apostolica; *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*, quæ ab apostolo Paulo dicta fuerant de gratia novi Testamenti, applicat Ecclesia ad gratiam quadragesimæ. Itaque sensus apostoli, et litteralis talis est: Venite jam tempus illud acceptabile, quod omnes Propheta prædixerant, et omnes justi hactenus desideraverant: Deus enim misit Filium suum, ut per eum sibi mundum reconciliaret. Deinde misit nos Apostolos et legatos suos et posuit in nobis verbum reconciliationis: *Hortamur igitur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Venite reconciliamini Deo, dum est tempus acceptabile, et dum adhuc durant dies salutis. Sensus vero spiritualis, quo Ecclesia hodie utitur, iste est: Venit nunc tempus quadragesimæ, tempus optimum saluberrimum, pretiosissimum, in quo licet a morte peccati ad vitam gratiæ et charitatis resurgere. Quare *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam istam recipiatis*, ne tempus tam pretiosum sine fructu præterire patiamini: est enim hoc tempus, *Tempus acceptabile et dies salutis.* Omnia tempus habent, inquit Ecclesiastes, et suis spatiis transiunt universa sub celo. Tempus nascendi, et

12

tempus moriendi. Tempus plantandi, et tempus evellendi quod plantatum est. Tempus occidendi, et tempus sanandi. Tempus destruendi, et tempus edificandi. Tempus flendi, et tempus rudendi. Tempus plangendi et tempus saltandi. Tempus spargendi lapides, et tempus colligendi. Tempus amplexandi, et tempus longe fieri ab amplexibus. Tempus acquirendi, et tempus perdendi. Tempus custodiendi, et tempus abijciendi. Tempus scindendi, et tempus consuendi. Tempus tacendi, et tempus loquendi. Tempus dilectionis, et tempus odii. Tempus belli, et tempus pacis.

Sed hoc tempus quadragesimæ, auditores, omnia illa tempora simul complectitur. Est enim modo *Tempus nascendi et tempus moriendi*; nascendi Deo, et moriendi peccatis. *Tempus plantandi, et tempus evellendi*: plantandi virtutes, et evellendi vitia. *Tempus occidendi, et tempus sanandi*: mortificandi membra nostra, quæ sunt super terram, et sanandi novum hominem, qui renovatur de die in diem. *Tempus destruendi, et tempus edificandi*: destruendi turres superbiæ et Babylonis, ædificandi muros sanctæ et gloriose Jerusalem. *Tempus flendi, et tempus rudendi*; flendi ob amissam gratiam et debita contracta, rudendi ob spem remissionis. *Tempus spargendi lapides, et tempus colligendi*: tempus ut concionatores spargant verba Dei, quæ sunt lapides illi vivi, quibus occiditur Goliath; et tempus ut populi colligant eadem verba, non ut res inanes et inutiles, sed ut gemmas et lapides pretiosissimos. *Tempus amplexandi et longe fieri ab amplexibus*: amplexandi Christum sponsum animæ, et longe fieri ab amplexibus impurissimarum fœminarum. *Tempus acquirendi, et tempus perdendi*: perdendi bona temporalia eleemosynas largiendo, et acquirendi sempiterna usuram a Deo recipiendo. Nam *Qui miseretur pauperis, fœneratur Domino. Tempus custodiendi, et tempus abijciendi*: custodiendi bona desideria, quæ Deus hoc sancto tempore inspirat, abijciendi paulisper curas et sollicitudines hujus sæculi. *Tempus scindendi, et tempus consuendi*: scindendi habitum peccati; et consuendi vestem innocentie: vel scindendi chirographum Diaboli, et reficiendi legem Dei nostri, quam peccando laceravimus. *Tempus tacendi, et tempus loquendi*: tacendi verba scurrilia, inutilia, otiosa, lasciva, blasphema, detractiones quoque et murmurationes, et loquendi mille linguis laudes Dei, et gratiarum actiones,

quod nos tam diu ad pœnitentiam expectaverit. *Tempus dilectionis, et tempus odii*: dilectionis animæ in vitam æternam, odii ejusdem animæ in hoc mundo. Nam *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Tempus belli, et tempus pacis*: belli cum Diemone, mundo et carne, pacis cum Deo, proximo et nobiscum. Cum igitur tantæ sint utilitates hujus temporis, merito Ecclesia nos hortatur, ne gratiam hujus temporis a Deo nobis collatam in vanum recipiamus.

Sed quamquam tam multæ sunt utilitates Quadragesimæ, tamen præcipue sunt sex, juxta numerum dominicarum: Copia verbi Dei, orationis, jejuniarum, eleemosynarum, pœnitentiæ et communio. Siquidem ista sex tempore quadragesimæ maxime exercentur ab iis qui gratiam temporis hujus non in vacuum recipiunt. Singula breviter explicemus.

Primum habemus tempore quadragesimæ maximam copiam verbi Dei, maximam copiam concinatorum, maximam copiam spiritalium medicorum. Reliquo tempore anni vix diebus festis in uno aut altero templo habentur conciones, nunc tempore quadragesimæ singulis diebus, et multis in locis habentur. Quid igitur dicit Ecclesia? *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Videte ne frustra dederit vobis Deus tot concionatores. Qui sunt, qui in vacuum gratiam Dei istam recipiunt? Ii sunt, qui vel conciones non audiunt, vel non bene audiunt. Primum aliqui non dignantur audire, et sane magnam injuriam faciunt verbo Dei, et periculum est, ne super eos veniat illa fames, quam Dominus per Amos Prophetam comminatur: *Non fames panis, sed fames audiendi verbum Domini*. Quid? Toto anno concionatores frangunt sibi caput, ut cogitent quid tibi velint dicere; deinde spatio unius horæ ea proferrunt, quæ ipsi magno labore et longe tempore collegerunt, et tu adhuc eos non audies? At, inquit, scimus quid concinator dicturus est: nimirum, ut faciamus bonum et declinemus a malo. Ponamus ita esse, videlicet nihil novi te a concinatore auditurum. An propterea conciones frequentare non debes? Concio sequidem non solum habetur, ut doceantur auditores, quod fortasse nesciunt; sed etiam ut moveantur ad bonum faciendum, quod sciunt, et non faciunt. Aliud enim est legere in cubiculo suo verba mortua, aliud in concione audire Spiritum

sanctum per vivum organum suum magna virtute, et efficacia vel vitia arguentem, vel opera virtutum persuadentem. Apostolus Petrus una atque brevissima concione, tria millia hominum convertit. Quod si eadem illa verba, quæ apostolus dixit, in libris tantum scripta legissent, fortasse ne unus quidem conversus fuisset. Quoniam igitur in cubiculo tuo sæpe legisti, quid facere debeas, et tamen medicamentum istud non profuit, aliud medicamentum experiri nimirum vivam vocem audire debes. Alii sunt, qui audiunt quidem conciones, sed ideo in vacuum gratiam istam recipiunt, quod non desiderio proficiendi, sed curiositate ducuntur. Magnus est hodie abusus hominum Christianorum in concionibus audiendis. Ita enim plerique ad concionem veniunt, quasi ad comediam aliquam venirent, ut notent, ut judicent, ut delectentur. Et sane si in egressu a concione staret in porta templi aliquis, qui singulos interrogaret, quid tu ex concione refers? Unus diceret, non habet verba Tulliana: alter diceret, non habet bonam vocem: tertius diceret, est nimis prolixus. Ista referre sciunt, de emendatione autem morum, sicut erat in principio. Itaque similes sunt cribro, quod frumenta dejecit et paleas retinet: et ideo semper sunt iidem, nunquam ex concionibus proficiunt.

Hortamur igitur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Quod ut præstare possitis, ista sunt observanda: primum, cum templum ingrederis orare debes ex animo Deum, ut concinatori donet memoriam promptam, linguam solutam et planam, et imprimis fervorem et efficaciam: loquatur ad cor, doceat utilia, non ad pompam concionetur: tibi vero donet cor docile, mentem illuminatam, animum obedientem. Deinde audire debes attente, et non respicere huc atque illuc, neque fabulari cum sodalibus, sicut aliqui faciunt, qui nec ipsi audiunt quid dicatur, et eos qui audire cupiunt impediunt. Audire etiam debes cum fide, et animo exequendi, quod utile animæ tuæ esse didiceris, sicut ægroti medicum audiunt. Si aliquis in hanc urbem veniret, qui diceret se remedia habere optima et præsentissima, non solum contra morbos et ægritudines varias, sed etiam contra paupertatem, et contra insidias inimicorum, quam libenter, queso, quantalatenus, quanto silentio audiretur? Ista omnia remedia pollicetur et præstat verbum Dei. Docet enim quomodo possis curari a

morbis vitiorum, quomodo possis fieri dives gratiæ et virtutum, quomodo possis omnes hostes tuos, mundum, carnem, dæmonem superare. Postremo concione absoluta, non debes egredi more ingratorum et rusticorum hominum insultato Domino hujus domus, sed genua flectere, et agere gratias Deo, quod tibi per concinatore loqui voluerit, atque orare ut bonum semen, quod seminaverit in corde tuo, fovere, rigare, conservare, ad frugem denique et maturitatem perducere dignetur.

Altera utilitas hujus temporis, est commoditas orandi. Concinator enim tametsi medicus est animarum, tamen dicit tibi morbum-tuum esse gravem et periculosum, et ideo se solum non sufficere, sed necesse est tibi adhuc alium medicum sapienterem adire. Itaque mittit te ad orationem, ut medico illi cœlesti ac divino, qui omnes morbos curare novit, plagas omnes animæ tuæ demonstres. Ecclesia vero hoc tempore quadragesimæ offert filiis suis magnam occasionem et commoditatem orandi. Auget enim preces multas in divinis officiis, et subtrahit corpori mediam partem cibi, ut cibus animæ, qui est oratio, hoc tempore duplicetur. Sed quia multi ista beneficia non advertunt, nec intelligunt, sibi cibum corporis subtrahi, ut possint mane maturius surgere, et habeant plus temporis, ad orandum, et liberi a vaporibus et fumis, qui ex nimio cibo oriuntur, et cerebrum opplere et obscurare solent, ferventius, frequentius, attentius, purius, diutius in oratione versentur, ideo Ecclesia hodie clamat: *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis: ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. Constituit, Deus hoc tempore audire te quam diu volueris, habes magnam opportunitatem accedenti, et orandi, vide ne tantam commoditatem sine fructu prætere sinas.

Porro tertia utilitas quadragesimæ jejunium est. Non dubito nonnullis non videri gratiam, nec beneficium, sed penam potius et molestiam, et libenter, si possent, carent isto beneficio. Sed tamen decipiuntur, et Ecclesia optimo jure jejunium gratiam appellat, cum ait: *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Quando enim nihil esset aliud, nunquid non magnum beneficium est, quod tuo hoc tempore media ex parte liberi sumus ab eo tributo, quod ventri debemus? Sanctus quidam pater no-

mine Serapion Sidonius, ut Palladius refert, dicebat se in triumphatorum manus incidisse, in desiderium pecuniarum, desiderium voluptatum et voracitatem ventris: et quidem duobus primis ita se tandem satisfecisse, ut sibi deinceps nunquam amplius molesti fuerint; tertio vero nunquam satisfacere potuisset. Si enim, inquit, tres dies aut quatuor præteream, in quibus debitum tributum ventri non solvam, statim irascetur, frenit, mortem comminatur. In horum feneratorum manus nos omnes incidimus, auditores; sed quadragesima hoc boni nobis præstat, quod media ex parte ab isto fânore reddendo nos absolvit. Deinde morbus noster ex repletionem nascitur et ideo verbum Dei medicus animorum ordinat nobis inediam quadraginta dierum. Sed quid dicit Ecclesia? *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Videte ne frustra venerit tempus quadragesimæ.

Qui sunt, qui in vacuum gratiam Dei recipiunt? Tria genera hominum. Primum quidam sunt, qui nullo modo jejunant, et isti non solum in vacuum, sed etiam in perniciem et damnationem animarum suarum tempus quadragesimæ suscipiunt. Nam, ut ait magnus Basilius oratione secunda de jejuniis: «Angeli hoc tempore per omnes Ecclesias jejunantes describunt: et minus periculosum est militi abjecto scuto ad aciem inimicorum fugere, quam homini christiano extra catalogum jejunantium inveniri». Et B. Ambrosius, ut alios interim præteream: «Non leve, inquit, peccatum est fidelibus indictam quadragesimam a Domino violare, et jejunia consecrata ventris voracitate dissolvere. Scriptum est: qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. Ille, qui peccatum non habebat, quadragesimam jejunavit: tu non vis quadragesimam jejunare, qui peccas?» Hæc Ambrosius. Et sane cum nihil sit in observationis Catholice Ecclesie antiquius, celebrius, communius, venerabilius, solemnius jejuniis quadragesimæ, et certum si hoc jejuniis, ut Epiphanius, Hieronymus, Theophilus, Leo et alii Patres testantur ab ipsis apostolis institutum et ordinatum fuisse: sic ut maxima et intolerabilis est hæreticorum audacia, qui hoc jejuniis, hanc apostolicam traditionem, hanc Dei hominis, ut beatus Ignatius ait, imitationem penitus substulerunt; ita maxima et intolerabilis est quorundam Catholicorum intemperantia, qui

toto hoc tempore, tota jejunante Ecclesia, ipsi soli jejunare non possunt vel non volunt.

Alii sunt qui jejunant quidem, vel certe putant se jejunare, sed male jejunant. Et ideo ipsi quoque in vacuum gratiam istam jejuniis recipiunt. Qui sunt isti? Illi sunt, qui usque adeo timent, ne forte detur vacuum in stomacho, ut in prandio sumant duplo amplius, quam antea solebant, et ex jejuniis crapulæ occasionem sumunt, et magis inepti sunt ex uno prandio ad legendum, orandum, meditandum, quam antea fierent ex duobus. Deinde vesperi non quidem cœnant, ut ipsi dicunt, sed tamen aliquid sumunt. Est autem illud aliquid tantum quantum sufficit, ut noctu non frigeant, et sequenti die non esuriant. Itaque si bene omnia numerentur fere plus comedunt cum jejunant, quam cum non jejunant. Nemo seipsum fallat, istud jejuniis non vocatur: sed hæc est regula jejuniis: semel tantum in die, et moderate cibis sumendum est, hoc est, semel sumere potes quantum naturæ sufficit, non quantum libido flagitat. Unum et simplex prandium, non duplicatum sumi debet. Tempus sumendi cibum erat olim hora nona, hoc est, hora tertia post meridiem, quæ est hora obitus Domini. Quamdiu enim Dominus feria sexta pro nostra salute in cruce pependit vivus, tandia veteres Christiani in quadragesima jejunabant. Verum hoc tempore charitate refrigerante consuetudo obtinuit, ut circa meridiem jejuniis solvatur. Itaque circa meridiem, vel paulo ante, vel paulo post jejuniis solvi potest. Vesperi autem tametsi nihil omnino sumendum esset, tamen licet semel aut iterum bibere. Et quia dicunt aliqui potum sine cibo nocere, quamquam ego textum istud nondum in Hippocrate viderim, licet etiam non tam per modum cibi, quam per modum medicinæ duos aut tres bolos, vel panis vel alterius cibi sumere. Sed tam multa et tam varia velle comedere, quæ alicui pauperi ad duo prandia sufficerent, etiamsi tu non voces cœnam, nullo modo licet.

Alii postremo sunt qui jejunant et bene jejunant, quantum ad modum et tempus sumendorum ciborum: sed inviti, et quasi coacti, et omnino servili quodam animo, et solum metu, vel Ecclesie, vel parentum vel superiorum hoc faciunt, et mallent ipsi multa nunquam institutam quadragesimam. Non placet hoc Deo: *Hilarem datorem diligit Deus. Tu autem cum jejunas*, ait Dominus,

unge caput tuum, et faciem tuam lava, hoc est, ut Basilius exponit, exhibe signa lætitiæ, noli tristari ob alimonie subtractionem; sed gaude ob animæ curationem, ne pluris ventrem, quam animam facere videaris. Itaque, fratres, *Hortamur, vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Non nos præterea tempus tam salubre, amplectamur libenter magno animo, summaque alacritate sanctam quadragesimam, nutricem animarum, antidotum peccatorum, scutum nostræ militiæ, parentem sanitatis.

Jam vero quarta utilitas est eleemosyna. Medicus enim animorum animadvertens morbum nostrum esse gravem, nec sufficere inediam, aliud medicamentum instituit, quo egeruntur excrementa et corpus relevatur et purgatur. Tale medicamentum est eleemosyna, qua divitiis cum Apostolo arbitramur ut stercora; et facile ac libenter ejicimus, ut animæ sanitatem recuperemus. Habemus vero in quadragesima magnam eleemosynæ faciendæ opportunitatem. Quid enim magnum esset, quid nobis deperiret, si cœnam, quam subtrahimus nobis, pauperibus largiremur? Sane nihilo periret, sed cresceret potius: sicut aquæ puteorum, ut magnus Basilius annotavit, si non hauriantur, decrescunt, si hauriantur, crescunt: sicut etiam frumentum, si in horreis conservetur putrescit; si in agro projiciatur, multiplicatur. Nec unquam fuit ullus vere deditus eleemosynis faciendis, qui opibus indigerit. Deus enim nunquam se vinci patitur liberalitate. Non mentitur Scriptura, quæ dicit: *Funeretur Domino, quia miseretur pauperis.* Magnus ille Joannes Alexandrinus, cognomento Eleemosynarius, quicquid habebat, statim dabat, et tamen semper plura recipiebat, et nesciebat. Unde B. Franciscus hoc donum a Deo acceperat, ut omni petenti aliquid daret. Et certe videmus, Deum non solum eum maximis divitiis spiritalibus (nam temporales non cupiebat) vivum et mortuum auxisse, sed etiam tam ingentem familiam ejus tot millium religiosorum, tot annos sine ullis redditibus viventium, semper aluisse. Quare *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Date et dabitur vobis.* Nolite amittere tempus lucrandi: nunc aguntur nundinæ spirituales. Simus liberales erga

Deum, et Deus erit procul dubio liberalis nobiscum.

Quinta et sexta utilitas quadragesimæ est susceptio sanctorum sacramentorum penitentiae et communionis. Quamvis enim alio tempore Ecclesia solum hortetur et consulat, ut saluberrima ista Sacramenta frequentemus; tamen hoc tempore materna auctoritate præcipit. Et quidem confessio peccatorum si fiat sicut oportet, medicina est, amara illa quidem et molesta, sed simul optima et efficacissima, ad omnem ægritudinem quamvis gravem et periculosam, profligandam. Post ea vero sequitur sacra communio, medicina tota dulcis et suavis, in qua medicus ipse celestis et divinus ad nos venit, et animæ dicit: *Noli timere, salus tua ego sum.* Et statim unctione gratiæ pristinam sanitatem, et nitorem et pulchritudinem restituit. Sed quid dicit Ecclesia? *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Magna gratia Dei est confessio peccatorum: sed quid prodest confiteri ex consuetudine quadam sine dolore, sine penitentia, sine proposito satisfaciendi, sine animo non relinendi? Magna gratia Dei est sacrosancta communio: sed quid prodest thesaurum istum maximum et incomparabilem a Deo recepisse, si statim per incuriam et negligentiam nostram illum amittimus? *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Illi recipiunt in vacuum, qui post confessionem et communionem nihil putant superesse, cum tam multum omnino superis. Confessio enim et communio peccatum delent, sed habitum malum non evellunt. Itaque, gratia Dei adjuvante, contra malas propensiones tam diu viriliter pugnandum est, donec habitus mali penitus extirpentur, et in locum eorum virtutes succedant, et tunc demum ingreditur anima fines pacis et tranquillitatis. Tunc sine labore, sine tædio, sine fastidio in operibus bonis versatur. Tunc perfecta charitas foras mittit timorem et dolorem. Tunc dulce est jejunare, dulcius orare, dulcissimum sacramenta celestia frequentare. Tunc gustatur Pax illa, quæ exspectat omnem sensum, quæ est pignus hereditatis nostræ: et manna absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit, quod nobis concedat Deus qui est benedictus in secula. Amen.